

**КОМІТЕТИ ОБОРОНИ ОБРЯДУ І ТРАДИЦІЙ
УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ
В КАНАДІ І З.Д.А.**

Проф. д-р Петро Б. Т. Біланюк

**УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА,
ЇЇ СУЧАСНЕ Й МАЙБУТНЄ**

Торонто — Чікаго 1966.

diasporiana.org.ua

Доповідь проф. д-ра Петра Б. Т. Біланюка п. н. «Українська Церква, її сучасне й майбутнє», що була виголошена автором в Торонті, дня 5-го грудня 1965 р. в присутності кількох сотень українського громадянства та з деякими доповненнями повторена і теж спонтанними виявами захоплення прийнята 800 особовою аудиторією в Чикаго, дня 16-го січня 1966 року, — в цілості була записана на магнетній стрічці.

На основі цих записів друкуємо цю доповідь проф. д-ра Б. Т. Біланюка тиражем 10 тисяч примірників, коштами обох Комітетів Оборони Обряду і Традицій Української Католицької Церкви в Торонті і в Чикаго.

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА,
ЇЇ СУЧАСНЕ Й МАЙБУТНЄ.

1991

WOŁODYMYR LESKIW
491 Belmont Avenue
Winnipeg, Man. R2V 0Z4

ПЕРЕДМОВА

Українська Церква переживає тепер глибоку кризу. В Україні «люд у кайданах, край у руїні; навіть молитись ворог не дасть». Поза Україною, ніхто не забороняє українцям молитись, однак нашій Церкві грозить теж руїна. Українська Католицька Церква почала попадати під різні впливи, ворожі українському духові і традиції. Знайшлися навіть наші по крові духівники, які всупереч постановам Другого Ватиканського Собору почали робити конкретні заходи, щоб приспішити латинізацію нашого обряду і Церкви, щоб знищити все те, що в нашому релігійному житті зберегло український, національно-релігійний характер.

Всі ці справи обговорює у своїй доповіді д-р Петро Б. Т. Біланюк, професор догматики на Теологічному Факультеті і Відділі Релігійного знання Університету Колегії св. Міхаїла в Торонтонському Університеті, добрий знавець свого діла, український патріот-соборник, який заторкує тут також питання й проблеми наших інших Церков: православної і протестантської.

Від розв'язки проблеми характеру нашого церковного життя поза Україною залежить майбутнє нашої еміграції, збереження нашої культурно-національної самобутності. Якщо ми самі допустимо до того, що наші Церкви, чи хочби одна з них покине фронт нашого, українського змагу за право існування як окрема, определена цілість — то це дорівнювало би програвій великій битві.

Професор д-р Біланюк подає в своїй доповіді-статті конкретні поради, прямо програму оборони українськості нашої Церкви.

Варто з цією програмою зазнайомитись і подумати як її перевести в життя.

Проф. Зенон Саган

Бафало, квітень 1966 р.

Хвальна Президіє, Всечесніші Отці,
Високоповажані Пані і Панове!

В першу чергу складаю найщиріші подяки Комітетові Оборони Обряду і Традицій Української Католицької Церкви за запрошення виголосити цю доповідь і за її надзвичайно старанну організаційну підготовку.

Також хочу заявити, що за всі думки, висловлені в моїй доповіді, відповідаю вповні я сам, бо вони не конечно мусять відповідати думкам Комітету. Тому я прохав би не обтяжувати хвального Комітету моїми евентуальними помилками.

Сама доповідь не є подумана як строго науковий виклад, але як популярне і серйозне вказання на деякі важливіші проблеми Української Церкви в її сучасному і майбутньому. Ціла доповідь побудована за таким пляном:

- 1) Вступ.
- 2) Про проблему українського патріотизму в Українській Церкві.
- 3) Про помісну Українську Церкву і її місію.
- 4) Про введення східніх елементів у сучасну латинську Церкву і про латинізацію Української Католицької Церкви.
- 5) Про календар і літургійний рік.
- 6) Про руйнуючі й будуючі чинники нашої Церкви.
- 7) Закінчення, або про ролю мирян Української Церкви.

1) ВСТУП

Догматична Конституція про Церкву Другого Ватиканського Собору, що її проголосив Папа Павло VI дня 21-го листопада 1964 р., починається такими знаменними словами: «Тому що Христос є світлом народів, цей священний Синод, зібраний у Святому Дусі, сильно бажає осіяти всіх людей Його світлом, що ясніє на обличчі Церкви, проголошуючи Євангеліє усім сотворінням (див. Марко 16, 15).»

Якщо ми приглянемося ближче до постанов і дій Другого Ватиканського Собору, то побачимо, що вищенаведені слова не є пустими фразами. Це видно з того, що влада і престиж східніх католицьких патріархів, як також деяких Східніх Церков, значно зросли. Вплив і значення єпископських конференцій поодиноких народів, обрядів чи країн, а передусім їх голів, стали дуже помітними, бо багато повноважень у літургійних і канонічних справах передано поодиноким національним конференціям єпископів. Голови тих же конференцій почали чимраз частіше виступати від імені всіх єпископів даної конференції, а то й навіть від імені церкви свого народу. Введення у римську літургію живих народних мов було також показником того, що вже навіть латинська Церква перестає бути одномовним, одновидним монолітом і штучно наднародним чи наднаціональним тілом. Все це вказує на те, що католицька Церква своїм пристосуванням до нових і модерних обставин намагається зберегти єдність Христової віри і моралі якраз засобами децентралізації, уділенням більшої свободи поодиноким народам чи національним Церквам і таким чином проникає глибше в поодинокі народи, у їх культуру, цивілізацію і в усі прояви життя, а також у цілу родину народів. Тобто вона стає на службі всіх народів і націй у ділі їхнього відкуплення і освячення за допомогою різновидности і різноманітности.

Одначе кожний Вселенський Собор завжди в більшій чи меншій мірі мав два прояви: перший — це збагачення Вселенської Церкви новими духовими надбаннями,

а другий — це деякі втрати в людському матеріалі, що або не хотів, або не вмів, або не мав змоги обновились і взяти участь у поступі цілої Вселенської Церкви.

В наслідок Другого Ватиканського Собору справа виглядає так, що та помісна католицька церква, що не зуміє належно оцінити познач свого часу, що не обновиць своїх церковних і національних традицій, що не зуміє поставити себе вповні на службу освячення і християнізації свого народу чи нації, що не створить незалежної рідної, особливої, але одночасно плідної і динамічної християнської особовости на лоні одної Христової Церкви, така помісна церква зубожіє духово, втратить зв'язок з порученим їй нацією чи народом, почне чимраз більше підпадати під вплив церков інших народів і націй і врешті в наслідок комплексу меншеартости розпадеться, зникне і по ній не останеться й сліду.

На жаль, мені видається, що наша Українська Церква в найширшому понятті стоїть на першому місці чорного списку таких слабих помісних Церков, бо її католицька вітка на еміграції чомусь не розуміє познач свого часу і підпадає занадто під впливи інших католицьких помісних і національних церков і в наслідок того латинізується і винародовлюється. Українська Католицька Церква на еміграції, на жаль, не зуміла стати одностайним фронтом у боротьбі за свій патріярхат і чомусь прямує під сучасну пору до розбиття і юридичного поділу. В наслідок цього виглядає так, немов би поважне число українських католицьких Владик і незначне число вірних почувались дуже добре як незначна східна причіпка до Латинської Церкви і Патріярхату Заходу, що в ніякому разі не є рівнозначний з Приматом Вселенського Архидіакона, Папи Римського.

Православна вітка української Церкви поділена на кілька незалежних одна від одної церков. Вона не вмiла нав'язати належні зв'язки з іншими православними і неправославними церквами, не вмiла створити Український Православний Патріярхат і стоїть сама занадто ізольована від цілого християнського світу. Майже всі інші східні православні церкви уважають православну вітку Укра-

їнської Церкви за неканонічну і без апостольського наслідства. Лише дуже незначна частина православних українців намагається позитивно розв'язати проблеми такого грізного становища.

Протестантська вітка Української Церкви поділена на багато віроісповідань та церковних одиниць, що є звичайно незначними причіпками поодиноких англо- чи іномовних віроісповідних груп. Протестанти-українці не проявили жадного поважного змагання за єдність в одній Українській Протестантській Церкві.

Поміж цими трьома вітками Української Церкви немає майже жадного контакту ані вияву братньої християнської любови, тоді як в інших народів така співпраця і любов є і в висліді дає багаті плоди взаємної пошани і співпраці. Тими спільними елементами, що повинні об'єднувати українців-християн, є Христова віра, св. Тайна Хрищення і український патріотизм. А тому перейдім до наступного розділу п. н.

2) ПРО ПРОБЛЕМУ УКРАЇНСЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЦЕРКВІ

Багато християн залюбки повторює, що Христова Церква — це наднародна, наднаціональна і надприродна Божя містерія й установа. Це одначе лише частинна правда, бо Церква є також міжнародною, міжнаціональною і природною Божою містерією й установою. Це тому, що через втілення у Христову Церкву одиниць, а то й цілих народів, їх добрі природні риси характеру й окремішність не повинні затратитись. Церква не має права нищити духові й матеріальні надбання різних народів, що втілюються в неї. Їй не вільно нищити мову, культуру чи цивілізацію якогось народу, бо в такому випадку Церква була б знаряддям винародовлення і національної зради. Такою поведінкою Церква зловживала б своєю Божою владою і Божим післанництвом. Всі народи і всі одиниці, що втілюються у св. Церкву, мусять стати християнськими зі всіма своїми характеристичними рисами і зі всіма своїми ознаками окремішности. Це значить, що вони мусять стати

освяченими, очищеними від протиприродних і грішних елементів, а головню — піднесенями зі своєю природою у надприродний світ.

У християн національні, державні чи громадські обов'язки не маліють, але, навпаки, скріплюються у Христі і в Святому Дусі для вічної слави Бога Отця. Тому єдине правдиве й завершене існування миру і свободи народів і держав з їхніми культурами і надбаннями є можливе у світлі Христової віри і св. Церкви, що огортає й освячує всіх і вся такими, якими вони є і якими мають бути згідно з наявними і скритими Божими плянами.

Св. Церква має за своє безпосереднє і дійсне завдання не лише спасіння «душ», але й «тілес», тобто цілих людських істот, усіх народів і кожного народу зокрема. Це впливає з догми про воскресення з мертвих. Тому то Церква може здійснювати своє завдання тільки через «вношення» Христа в усі речі й всіх речей у Христа. Це означає, що Церква мусить освячувати цілу дійсність, а в нашому випадку і наше українство, тобто все те, що ми називаємо рідним або українським.

Українська Церква в найширшому понятті — це збір усіх правильно охрищених українців без огляду на те, чи вони католики, православні чи протестанти, або це одна родина українських християнських церков. Знак св. Тайни Хрищення робить їх учасниками у житті і надприродній дії Христа Господа і св. Духа, але в різних видах і ступенях інтенсивности. Тому одначе, що ми хрищені українці, ми мусимо співпрацювати в першу чергу для освячення нашого українства, тобто нашого народу і Батьківщини зі всіма її елементами. Далі ми зобов'язані до праць у напрямі з'єднання всіх українських Церков, а також і всіх християнських Церков і віроісповідань. Окрім цього, на нас лежить християнський надприродний і святий обов'язок змагатись за свободу нашої Батьківщини і героїської боротьби з різними видами безбожництва, тобто з комунізмом чи діалектичним матеріалізмом, з безбожним капіталізмом і з усіма неправильними та безбожними філософіями нашого часу.

Якщо ми приглянемо до правдивої суті українського патріотизму, то побачимо, що це ніщо інше, як любов до частини сотвореного, освяченого і відкупленого всесвіту, що за Божим Провидінням стала нашою для дальшого відкуплення і освячення. Отже християнська любов до України — це надприродна і Богом освячена любов. Найбільший засіб цієї любови — це Божа ласка і наша співпраця з нею, що є згідна з Його святими законами.

Обов'язком усіх українських Церков є отже вчити і словом і ділом про правдивий український християнський патріотизм, тобто про правдиву діяльну і надприродну любов до всього українського. Та вітка української церкви, що не виконує цього завдання, перестає тим самим бути рідною церквою і стає знаряддям винародовлення або національної зради на користь якогось іншого народу чи навіть загарбника, як це є з Російською Православною Церквою в Україні.

У православній вітці Української Церкви справа з українським християнським патріотизмом стоїть найкраще, хоча там є найбільше тих українців, що держаться рідної Церкви не заради св. Христової віри, але попросту з патріотизму. Таких бачимо також у католицькій вітці Української Церкви.

У протестантській вітці Української Церкви бачимо деякі збори вірних, що виразно заявляють свою національну приналежність, хоча багато українців-протестантів взагалі не має контакту з українською Церквою і вони чомусь почуваються дуже добре як члени чужомовних протестантських церков.

Під сучасну пору доходить до поважних зловживань у ділянці українського християнського патріотизму в католицькій вітці Української Церкви на еміграції. Перше сумне ствердження — це те, що в цілому світі немає ні одної парохії для українців римо-католиків, де б проповідувано і правлено українською мовою, хоча в самій Канаді за переписом населення з 1961 р. українців римо-католиків було 79.638, або 16,8% всіх українців чи канадців українського походження. Може десь є лише одиниці

римо-католики, що почуваються українцями і живуть в українському середовищі. Як український церковнотворчий елемент, вони не відіграють жадної ролі, бо перехід на римо-католицизм в 99% є також рівнозначний з покиненням українства.

Католики візантійсько-українського (або греко-руського) обряду, коротко українці католики, переживають велику християнсько-патріотичну кризу. Вже сам факт їх приросту вказує на те, що Українська Католицька Церква чомусь не заспокоює як слід ані духових, ані патріотичних потреб. Наприклад, за 30 літ (тобто від 1931 до 1961 р.) Українська Католицька Церква в Канаді, незважаючи на природний приріст і коло 22,000 імігрантів, зросла всього на 0.9%, тобто з 156,415 на 157,559 душ. Якщо б не було надзвичайних втрат, то українців католиків у Канаді повинно б бути принаймні 250,000.

На жаль, ми є також наявними свідками того, що вищі й нижчі члени ієрархії Української Католицької Церкви на еміграції устами проповідують любов до України і її Церкви, а своїми ділами нищать її Церкву, культуру, мову і східні українські християнські традиції. Наприклад, правлять чи дозволяють правити, чи попросту толерують правлення св. Літургії в англійській мові, не зважаючи на протести абсолютної більшості вірних. Далі пишуть, чи дозволяють, чи навіть заохочують писати петиції до Вселенського Архиєрея Папи Павла VI-го про потребу англійщення і латинізації Української Католицької Церкви, додаючи закиди, що тепер та церква є опорою нашого націоналізму і йде проти інтересів тих країн, у яких живемо. Доходять навіть слухи, що вже відбулися потаємні з'їзди колишніх українських священників, — бо українськими священниками вже їх тяжко назвати, — на яких то з'їздах обговорювано пляни, як то захопити якнайбільше число наших церков і церковного майна, а найголовніше — вірних і створити чисто англійську, незалежну від Української Церкви єпархію візантійсько-англійського обряду Північної Америки.

Останній того роду строго таємний з'їзд відбувся у Вінніпегу 1-го і 2-го листопада ц. р. В резолюціях підтверджено давніші рішення і додано нові, наприклад:

1) Усунути назву «Українська Католицька Церква в Канаді», щоб у цей спосіб порвати всякі зв'язки з українською національною гдупою в Канаді.

2) Перестати навчати українських дітей нашої рідної мови.

3) Відправляти Богослуження у наших католицьких церквах і проповідувати слово Боже англійською мовою.

4) Видавати англійську газету, в якій не буде жадної згадки про культурне й політичне життя українців в Канаді й цілому світі.

Згадані рішення розбивачів Української Католицької Церкви в Канаді підписали 13 священників: М. Босий, О. Кухарик, В. Костюк, Я. Рудачек, Е. Рудачек, М. Грещук, В. Васишин, В. Дзюрман, І. Татарин, Е. Кришталович, І. Ворона, А. Музика і А. Луговий.

В Українській Церкві під сучасну пору невелике число тих, що досягнули повний рівень гармонійного завершення українства у Христовій вірі і Христової віри в українстві. І це якраз є одним з головних завдань Української Церкви і то відносно молодого, dorостаючого покоління. Якщо ми українці-християни не розв'яжемо позитивно цього важливого завдання, і то незважаючи на невдачі і втрати людського матеріялу, то по якомусь часі наші церкви перестануть бути українськими, переміняться в американські чи канадські церкви українського походження, а опісля на довшу мету зникнуть без сліду.

3) ПРО ПОМІСНУ УКРАЇНСЬКУ ЦЕРКВУ І ЇЇ МІСЦЮ

Вселенська Христова Церква — це містерія нашої віри і жива дійсність Нового Заповіту. Це новий Ізраїль, або святий Божий люд, що його Бог приготував у Старому Заповіті і що його установав Христос Богочоловік для всіх людей і всіх часів. Церква є також ієрархічно упорядкованою спільнотою, що служить поширенню надприродного Божого Царства і спасінню цілого всесвіту. Церква —

це також тіло Христа, тобто Його продовження в історії для всіх народів і цілого людства. Душею св. Христової Церкви є сам св. Дух, що таємно просвічує серця й уми людей і кличе їх до єдності в св. Христовій Церкві.

Вселенську Церкву можна також назвати відродженим і освяченим людством, що після первородного гріха постійно обновляється, відмолоджується і розцвітає у Христі і в св. Дусі на шляху до Бога Отця.

В останньому часі, однак, богослови чимраз більше звертають увагу на гідність та особливе право помісних Церков. В першу чергу говориться про єпископів як членів Колегії наслідників св. Апостолів, що, як одне тіло у сполучі з Вселенським Архиєреєм, несуть верховну владу і відповідальність у Церкві. За тим чимраз виразніше виринає образ поодиноких єпископів як правдивих голів, слуг, святителів і вчителів своїх помісних Церков, а також їхнього особливого зв'язку з клиром і мирянами даної Церкви. Все це спирається на вчення св. Письма і Священного Передання, тобто є Богом установленою структурою Вселенської Церкви.

Помісна Церква — це містична приявність Христа у даному місці території, місті, обряді чи народі. Це приявність Вселенської Церкви в означеній юридично-правній, територіальній, історичній, культурній, мовній та обрядово-літургічній відміні. Без цієї різноманітності, але в єдності св. Христової віри і Церковної влади, немає дійсної Вселенської Церкви. Карикатурою є та помісна церква, що ширить лише один тип культури, обряду, мови, літургії, духовости, права і т. ін., а тим самим нищить інші, дуже часто кращі для даного народу чи типу людей, можливості. Карикатурою стає також та помісна Церква, що з різних причин уподібнюється до іншої принаймні позірно сильнішої Церкви.

Вселенськість Христової Церкви — це любов Христа до всіх людей і народів у св. Дусі на шляху до Бога Отця. Це свобода вислову одної віри різними способами, мовами, літургіями, правом, звичаями, мистецтвами, духовостями і т. ін. Це право бути особливим, своєрідним і неповторним

образом самого Христа Богочоловіка і Чоловіколюбця на лоні Його одної святої Церкви. Вселенськість Церкви — це також право і свобода боронити свої надбання від наступу інших, чи то ззовні, чи зсередини.

Життя помісної Церкви, отже, не повинно стати причиною роз'єднання, нетерпимости, імперіялістичних зазіхань і всіх інших можливих лих. А тому Вселенська Церква у св. Дусі мусить вести постійні діалоги зі своїм невидимим головою — Христом Богочоловіком. Ці діалоги мусять бути приготовані діалогами і духовним обміном життя між поодинокими помісними Церквами і всіми членами містичного Тіла Христа. Ідея і практика «гетта» або також дешевої пропаганди для виключно політичних цілей котроїсь з помісних Церков є злочином супроти Вселенської Церкви.

Історія нашої помісної Української Церкви дуже різноманітна і складна. Але вся українська спільнота мусить над нею поважно призадуматись, бо треба дійсно старанно прослідити минуле, щоб віднайти місце нашої церкви в сучасності, щоб вистерігатись небезпек і щоб здійснювати далекосяжні пляни на майбутнє. Становище нашої Церкви, з одного боку, упривілейоване, а з другого боку, у великій мірі хитке, і то не лише з політично-історичних причин, але також через наше спільне недбальство, плиткість і короткозорість...

Здається, жадна помісна Церква у християнському світі не мала стільки ласк і стільки досвідів, як наша Українська Церква. У нашій Церкві збігаються майже всі богословські, правні, філософічні, культурні й економічні досвіди цілого християнського світу. Немає, правдоподібно, також жадної політичної системи, яка б або позитивно або негативно не вплинула на життя й історію нашої Церкви.

Христову віру принесли на Україну св. Ольга і св. Володимир Великий з Візантії, а з тим християнську візантійську культуру, літургію, право, богослов'ю і філософію. Одначе це сталось у староцерковнослов'янській мові, а тому Київ швидко став матір'ю всіх слов'янських

християнських городів, його прозвано опісля «другим Єрусалимом», бо він зумів витворити своерідну і високу християнську культуру.

Завдяки своєму географічному положенню Українська Церква могла ввійти в зв'язок з іншими нехристиянськими релігіями, як напр. з Мойсеєвою вірою через сусідніх хозарів, з поганами на півночі, а також з буддизмом, ісламом, гіндуїзмом і браманізмом через багатьох купців.

Далі прийшли зв'язки з християнськими країнами Кавказу, як Грузії та Вірменії, зв'язки зі західним християнським світом, що довели до Берестейської Унії. Через махінації Польці прийшло до латинізації й інших зловживань. В тому ж періоді прийшли також перші контакти з протестантською реформацією. Далі прийшов московський цезаропапізм, капіталізм, кріпацтво і суворий тип московського православ'я. ХХ-те століття бачило повстання Української Православної Автокефальної Церкви і її кривавий шлях під кормигою московського, безбожного і комуністичного окупанта. Така ж доля стрінула й Українську Католицьку Церкву та її вірних синів.

Одначе за Божим Провидінням Українська Церква мала змогу вийти на світову арену, бо вона головно у своїй католицькій вітці має юрисдикцію над майже цілою Європою, північною частиною Азії, тобто ССРСР, над великими частинами Північної і Південної Америки і над цілою Австралією. Ще ніколи жадна церква, крім латинської, не мала таких великих можливостей і не була настільки чисельно сильна, щоб могли користати з досвіду і культурних надбань такого великого числа народів, мов, різних систем і культур, і одночасно могли зробити великий і дорогоцінний вклад у загальну скарбницю Христової Церкви і взагалі людства. Це є наша Богом об'явлена місія, яку ми мусимо виконати. Українська Церква, у своїх трьох вітках — католицькій, православній і протестантській, мусить прагнути до єдності, боронити інтереси українського народу і збагачувати всіх християн нашим досвідом і християнським надбанням.

4) ПРО ВВЕДЕННЯ СХІДНІХ ЕЛЕМЕНТІВ У СУЧАСНУ ЛАТИНСЬКУ ЦЕРКВУ І ПРО ЛАТИНІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Цікаве те, що Латинська Церква робить великі поступки якраз завдяки прийняттю багатьох елементів від християнського сходу, і то в той час, як ми, східні християни, відкидаємо наші давні, глибокі, багаті та повні містики і краси традиції. Наприклад, Латинська Церква ввела живі мови в літургічні відправи, сослужіння священників під час літургічних відправ, відсунення св. Трапези від стіни і обходи навкруги неї, жонатий дьяконат, літургічні екстенії, св. Причастіє під двома видами в деяких випадках тощо. У деяких надаючих літургічний тон церквах латиняни вже ввели св. Причастіє навстоячки на знак містичної єдності християнина з Воскресшим Господом. Все це ніщо інше, як «усхіднення» західної Латинської Церкви.

Крім цього, у ділянці богослов'ї ми бачимо рішення Папи Пія XII про те, що матерією св. Тайни Священства є св. рукоположення, вчення того ж Папи про Церкву як містичне тіло Христа й інші важливі вчення. Далі бачимо рішення Другого Ватиканського Собору про колегіальність Єпископів, про збільшення значення і прав мирян у Церкві, бачимо реформу відпустів і їх східне пояснення; впадає в очі глибоке східнохристиянське пояснення суті св. Літургії і всіх літургічних дій; богословське пояснення Церкви у світі спирається на вчення Східних Отців Церкви і т. д. Все це становить приклади нововведених східнохристиянських елементів у західню богословську думку і життя Латинської Церкви.

В ділянці церковного устрою і права ми бачимо зріст прав і обов'язків єпископських конференцій, а головню їх голів, бачимо також намагання і проекти створення нових патріархатів у західній Церкві, щоб таким чином підкреслити гідність і релятивну самостійність помісних Церков, бачимо підсилення помісного права і дисципліни поодиноких Церков і т. ін.

Все це вказує на те, що латиняни вміють багато краще оцінити нас, східних християн, і наші східні тради-

ції, ніж ми самі себе, і наше східне майно. Цікаве також те, що латиняни майже ніколи не признаються до того, що вони вчать ся чи попросту наслідують східні традиції, що оце оживити свою Церкву. Вони завжди заявляють, що оце лише відновляють свої старі традиції. Мало хто з них додає, що їх старі традиції — це здебільшого східне майно і що в самому таки Римі до кінця 3-го століття св. Літургію правлено майже виключно в грецькій мові, що коло 40 папів були жонаті і в перших 4-ох віках християнства папами були майже самі греки. Також мало хто знає, що до кінця 12-го століття знак св. Хреста всі латиняни робили так, як ми сьогодні. Найважливіше те, що вони могли спокійно розвиватись у центральній і західній Європі в той час, як ми українці та інші східні християни своїм трупом загородили дорогу азійським кочовикам. Щойно в 20-ому столітті ми, східні християни, перестали спиняти напір поганської і жорстокої Азії на Європу, і ми знаємо дуже добре, як тепер виглядає Європа...

Але пригляньмося до стану нашої Української Католицької Церкви. На рідних землях панує спустошення, що силою факту тягар продовження і традицій Української Католицької Церкви падає на еміграцію. Одначе стан є такий, що в богословії та філософії ми перестали відігравати якунебудь роль, бо вміємо лише повторяти старі й утерті фрази західньої, латинської та схоластичної філософії і богословії. Наші молоді науковці і студіююча молодь навіть не знають, що ми вже в 10-тому столітті почали розвивати нашу своєрідну і поважну східню християнську думку, бо ніхто не постарався про видання творів наших Печерських Отців та інших перлин нашої богословської думки. Ми навіть не маємо повного і критичного видання творів такої геніяльної постаті, як св. п. Митрополит Кир Андрей Шептицький. Я свято переконаний, що кожний інший нарід, навіть найменший і бездержавний, якщо б мав такого святця і далекоюсяжного мислителя-мудреця, то не лише його твори були б уже видані, але вони були б уже тепер і перекладені на всі важніші мови світу, а від

літератури про нього вгинались би полиці більших бібліотек світу.

Якщо приглянемося до нашого східного церковного мистецтва, то побачимо, що латиняни і всі західні християни захоплюються нашими іконами, наслідують їх, а також видають про них збірники і поважні праці. У нас на цьому відтинку пустка, і лише деякі одиниці поставили цю ділянку на належній висоті дійсним монументом — тобто церквою св. о. Миколая в Торонті. Ми не маємо власної іконописної школи, де могло б продовжуватися і розвиватися наше іконографічне мистецтво. Наші церкви повні немистецьких творів, що їх найпримітивніші латиняни вже не відважаться вміщувати по своїх церквах. У нас майже немає іконостасів, а зате повно статуй, що є ворожі духові нашого церковного мистецтва. Церкви побудовані на латинський взір у бездушному і ворожому нам архітектурному стилі. Та ж дуже часто можна зустріти органи, що є правдивим запереченням нашої східної традиції. Наш літургійний спів виповнений впливами західного вокального мистецтва і про «Ірмологіон» у нас майже нічого не чув. Як приглянемося до самої літургії, то побачимо, що там кожний священнослужитель має «свій власний обряд». Як хтось сьогодні їде автою і не звертає уваги ані на дорогові знаки, ані на червоні світла, то ми, річ ясна, обурені на нього. Одначе, як священник в офіційній дії прослави самого Всемогучого Бога у св. Трійці Єдиного і Всіх Святих не звертає уваги ані на червоні рубрики, ані на устав богослужень, ані на побожну поставу під час публічної молитви, то ми звичайно мовчимо. Чому? Бо або самі нічого не знаємо про св. Літургію, або боїмось zorganizувати свідомих членів парохії, щоб чи то проханням, чи навіть протестом запобігти лиху.

Наші священники також на власну руку вводять різні латинські практики, як хресні дороги, латинські вервиці, латинські літанії, дев'ятидневниці тощо. Найкращим прикладом латинізації є виставлення Найсвятіших Тайн і благословлення ними, що вказує на цілковите нерозуміння східного обряду і того факту, що і св. Літургія св. Івана

Золотоустого і св. Василя Великого мають благословення Найсвятішими Тайнами, а латинська св. Літургія ні. Тому латиняни були до певної міри оправдані, як вони ввели у себе таку практику. В нашому обряді така практика не потрібна. Через брак освіти, самопошани, самодисципліни і належного послуху поганий стан в нашому літургічному житті продовжується, незважаючи на те, що Вселенський Собор Ватиканський Другий вирішив виразно ці речі, і всі наші Українські Католицькі Владики підписали III Спільне Пастирське Послання, в якому виразно сказано:

«Згідно з постановами цього Собору ні священники, ні вірні не мають права самовільно впроваджувати будь-які зміни в літургічні богослужби (Про св. Літургію, 22-23; Про Схід. Кат. Церкви, 23). Це може робити тільки компетентна церковна влада, якою в нашій Українській Католицькій Церкві є Верховний Архієпископ з Радою Ієрархів».

Однак 25 літ тому, тобто в 1941 р., за згодою всіх наших Владик, св. Апостольський Престіл видав поправлене й упорядковане видання св. Літургії для нашого обряду. Також в 1944 році появився наш «Устав Богослужень...», що його видала Конгрегація для Східної Церкви в Римі. Однак тих переважливих і попросту життєданих документів і рішень майже ніхто з нашого клиру по-важно не брав і сьогодні лише рідкісні одиниці їх дотримуються. Якщо так було в минулому, то можемо припускати, що так же буде й у майбутньому, тобто, що всі рішення Другого Ватиканського Собору і наших Владик залишаться мертвою буквою на папері. І я переконаний, що вони можуть стати живою дійсністю тільки через чинну співпрацю і чуйність мирян, що мусить озброїтись на довгі роки важких праць і боротьби.

Хаос існує також в одягах нашого клиру. В той час, як на Вселенському Соборі, на Евхаристійних Конгресах і на інших важніших виступах ієрархи кожного обряду заховували єдновидність і стилевість зовнішнього вигляду, поміж нашими Владиками панував хаос, бо кожний мав свою власну ношу, здебільшого златинізовану, з чер-

воними поясами та іншими смішними додатками, щоб лише уподібнитися таким чином до латинських Владик.

Одинокий наш Блаженіший Верховний Архієпископ і Кардинал Кир Йосиф Сліпий завжди виступав в одязі дійсного східного ієрарха і правдивого репрезентанта християнського сходу. Якщо так поступають Владики нашої Церкви, то нема чого дивуватися священикам і вірним за їх златинізування.

5) ПРО КАЛЕНДАР І ЛІТУРГІЧНИЙ РІК

Українська Церква, тобто всі українські християни, мусять присвятити особливу увагу збереженню старого, тобто юліанського, календаря. Це тому, що календар і власний літургійний рік є одним з основних елементів окремішності і незалежності нашого обряду і нашої Церкви. Це також, як бачимо, один з тих скарбів, що зберігають нашу Церкву від зануку.

Календар і літургійний рік даного обряду чи Церкви — це, щоправда, людське, але освячене й установлене св. Церквою мірило часу і розклад літургійних функцій на протязі християнського року. Церковний календар і літургійний рік — це участь даної помісної Церкви чи обряду в містерії часу і розкладеному в ньому циклі святкування містерій нашого спасіння і освячення, як напр., Воплочення Божого Слова, його св. Воскресення із мертвих тощо. Арістотель визначив час як «мірило руху згідно з минулим і майбутнім». Час одначе стоїть у містерійному відношенні до вічності, у якій живе сам Бог. А вічність згідно з Боетієм, — це «повне й одночасне досконале посідання безконечного життя». У часі і через його християнський ужиток християнин зближається до вічності, у якій живе Бог, і починає брати участь у ній уже тут, на землі.

Мірилом сили даного Обряду чи Церкви є спроможність так розкласти час, щоб унеможливити, або принаймні зменшити, вплив безбожного світу і його календаря на календар і членів даної Церкви чи обряду. Також кожний обряд чи помісна Церква мусять так розкласти

час, щоб вони, а головню їхня молодь, не стала жертвою іншої, сильнішої та більш агресивної помісної Церкви чи обряду, напр. латинського.

У своєму комплексі меншевартості і незнанні, деякі українські католицькі Владики, велике число священників і ченців, а відносно мале число вірних бажують т. зв. нового, тобто григоріанського календаря, щоб, мовляв, святкувати всі свята з цілим християнським світом. Вони не здають собі справи з того, що їх зобов'язання є в першу чергу перед православним сходом, а зокрема перед українцями-православними, і що без них їм не вільно нічого змінити. Вони не знають історії, бо християнський світ колись розклав поганський світ і зламав його опір також за допомогою дуже зручного розкладу християнського календаря, що покривався з поганським календарем. Тоді християни провели успішну християнізацію поганських свят, надаючи їм, річ ясна, глибшого і християнського сенсу та змісту. Це причаровувало поган і починало зацікавлювати Христовою вірою.

Ті, що вводять новий календар, не бачать, чи може не хочуть бачити, що те саме стається тепер, але в оберненому порядку, тобто безбожний світ своїм допасуванням до християнського календаря і християнських свят нищить зміст і атмосферу християнських свят якраз своїми безбожними і матеріалістичними святкуваннями.

На Україні це дуже зручно робить тепер комуністичний і безбожний московський режим, що вводить нові свята в дні християнських свят і уподібнює своє святкування до церковних, щоб таким чином відчужити нарід, а головню молодь, від Церкви і релігії. Якщо ми поглянемо на безбожний капіталістичний світ, то побачимо те саме явище. Всі свята за новим календарем скомерціалізовані, зматеріалізовані і християнська атмосфера містерії в публічному житті вбита. В час Нового Року і Різдва центральною особою є купчик «Санта Клявс», а на Воскресення Христове, «зайчики» і «курчатка». Всякі «баксінг дейс» під час свят, різнорідні реклами і т. ін. за-

дурманюють нарід і відвертають увагу від християнського змісту і стилю свят.

Латинська Церква це бачить і тому на боротьбу з матеріалізмом і поганством під час свят витрачає багато енергії. Є також голоси за реформою календаря, щоб попросту втекти від сучасного стану і перейти в наступ на матеріалістичні впливи і на довшу мету не зазнати великих утрат у цій важливій ділянці. Тому той, хто замінює наш юліянський календар на григоріянський, мусить собі здати справу з того, що він попихає нашу Українську Церкву в обійми не лише помісних латинських церков, але також і матеріалістичного світу. Святкувати свята окремо, в час, коли ніхто не вбиває християнського змісту й атмосфери, — це неоцінений скарб нашої окремішности, який ми повинні завжди боронити.

Нашим символом і знаменним прикладом нехай буде наш Блаженніший Верховний Архієпископ і Кардинал Йосиф Сліпий, що єдиний з усіх українців у Римі живе за старим юліянським календарем і, як хто прийде коледувати чи бажати йому за новим григоріянським календарем, він просить прийти і зробити це за два тижні.

У важливому документі п. н. III Спільне Пастирське Послання Українських Владик, прийвних на кінцевій IV сесії Вселенського Собору Ватиканського Другого, датованому «в день св. апостола Андрія Первозванного року Божого 1965; у підрозділі «Церковний календар» читаємо:

«Тому, беручи під увагу, що Вселенська Церква і всі держави світу студіюють можливість і приготовляються до запровадження нового календаря, не можна тепер міняти в Українській Католицькій Церкві дотеперішнього юліянського календаря. Одначе там, де заходить дійсна духовна потреба й де поважна більшість вірних цього бажає, місцевий Владика, за згодою Апостольського Престола, може дозволити цим вірним користуватися григоріянським календарем, запевняючи, однак, повну духову опіку для вірних, що далі залишились при юліянському календарі».

Справу, отже, поставлено доволі ясно. Одначе завданням усіх свідомих і практикуючих українців-католиків є якраз проведення в життя цього рішення, тобто наполеглива праця і чуйність, щоб це рішення не залишилось мертвою буквою на папері, або ще гірше, щоб не стало воно знаряддям для різних нечесних маніпуляцій у руках асиміляторів. Тому про кожне зловживання цього рішення мусять бути повідомлені негайно преса, громадянство, всі компетентні церковні чинники, а головню Вселенський Архирей Папа Римський, що одинокий має остаточне слово в усіх справах Католицької Церкви. Миряни, одначе, мусять бути готові в крайності на покинення адміністративного шляху полагодження важливих справ, а в тому й календарних спорів, бо в деяких обставинах треба буде перейти на судовий шлях, тобто до процесів, часом і перед найвищими церковними судоми.

6) ПРО РУЙНУЮЧІ І БУДУЮЧІ ЧИННИКИ НАШОЇ ЦЕРКВИ

Найгрізнішим руїницьким чинником у нашій Церкві є комплекс меншевартости і брак самопошани. Він видимий у всіх ділянках нашого українського життя, а тепер головню у житті всіх трьох віток Української Церкви. Він виявляється у недоцінюванні всього рідного й українського, своєї історії, традиційної спадщини, староцерковно-слов'янської мови, тепер вже й української мови, обряду, духовости, значення українських святих, мислителів і філософів.

Щоб прикрити це недоцінювання, люди дуже часто попадають у манію декляматорства про українство і Україну. Комплекс меншевартости вирощує сліпу зневіру, що не бачить перед собою жадної місії ані покликання. Це перецінювання всього чужого, дуже часто нам ворожого, ця погоня за чужими почестями і титулами, ця підлесливість, сервілізм, доношицтво і виступи проти своїх визначних осіб, що будують нашу Церкву. Це мовчанка, похвалювання або байдужість до тих проявів і осіб, що нищать нашу Церкву. Це історичний крик у внутрішньо-

українському житті про наш стан, але одночасно страх і боязнь з'ясувати його в культурній і спокійній формі тим чужинцям, що можуть і мусять нам допомогти, бо до того покликані. Цей тип комплексу меншевартості тепер дуже поширений в Українській Католицькій Церкві. Інший тип комплексу меншевартості проявляється в ізоляції від життя і його проявів. Це замкнення в собі і неспроможність комунікації та впливу на інших. Це страх, щоб не підпасти під вплив інших, а наслідком того є відокремлення та ізоляція. Цей тип комплексу меншевартості виступає виразно в Українській Православній Церкві.

Третій тип комплексу меншевартості — це страх перед змагом і боротьбою за добро всередині власної Церкви. Це духовна неспроможність опанувати ситуацію і дипломатично впливати на інших всередині своєї Церкви, що в висліді кінчиться цілковитим відверненням від Христа і Його Церкви або переходом до іншої, часто чужої Українській Церкві, одиниці. Цей тип комплексу меншевартості видно серед тих усіх українців, що змінили свою церковну приналежність, а також серед українців-комуністів.

Другим важливим руйнуючим чинником є роз'єднання, брак дисципліни і самодисципліни. Українська Католицька Церква навчилась у латинської Церкви багато потрібних і ще більше непотрібних речей. Одної потрібної речі ніяк не зуміла навчитись, а саме єдності, послуху там, де його треба, дисципліни і самодисципліни. Це виявляється у нехтуванні обрядових і літургічних приписів, і то навіть тих, що їх видали для нас Вселенські Архієреї, щоб попросту рятувати нас від зануку. Це виявляється у прагненні всіх Владик до якнайбільшої автономії у своїх єпархіях, парохів у своїх парохіях, а мирян у своїх організаціях чи товариствах, що стають замкненими самі в собі і поволі завмирають. Це виявляється також у каригідному нехтуванні загальноцерковного права, а також нашого помісного права. Це помітне також в українських Православних і Протестантських Церквах. Бо правдою є, що жадна вітка Української Церкви не зу-

міла з'єднатися і завершитися одним авторитетним і об'єднуючим проводом. Найкращі перспективи під сучасну пору мала Українська Католицька Церква. Але самі такі свої люди заради власних приватних амбіцій, а також за намовою ворожих нам чужинців, що назовні вдають наших приятелів, намагаються зсередини знищити справу Українського Католицького Патріярхату. Ті ж самі люди підкопують авторитет єдиного можливого під сучасну пору кандидата на Патріярха, тобто нашого Верховного Архиепископа Блаженнішого Кардинала Кир Йосифа Сліпого і вже існуючий патріярхальний устрій Української Католицької Церкви. Вони виступають проти людини, що її вибрало і післало нам саме Боже Провидіння такими чудесними дорогами. Українська Католицька Єпископська Конференція, на одному зі своїх засідань у Римі, виделегувала нашого Блаженнішого Верховного Архиепископа, що від імени тої ж Конференції виступив перед Другим Ватиканським Собором з пропозицією створення Українського Католицького Патріярхату. Одначе, ходять чутки, що як вороги нашої Церкви зробили наступ, щоб до того не дійшло, і почали писати офіційні листи до наших Владик, щоб вони спиняли рух за Патріярхат між народом, то наші Владики почали заявляти, що ініціатива створення Українського Католицького Патріярхату була виключно думкою нашого Верховного Архиепископа, що це не була ініціатива нікого з наших Владик і що вони докладуть усіх зусиль, щоб спинити рух за Патріярхат між народом.

Третім руйнуючим чинником є затрата чистої східньої духовости і містики в морі західнього християнства. В наслідок затрати цього східньохристиянського способу думання, ментальности і світосприймання Українська Католицька Церква перестала бути якимсь серйозним мостом для порозуміння між східніми і західніми християнами і стала причіпкою латинського церковного устрою і світосприймання. У висліді ми бачимо т. зв. «уніятизм», тобто поверховне задержання деяких східніх форм людьми, що є попросту латинянами в душі, тобто думають, діють і

сприймають світ так, як західні християни. Тому також такий слабкий стан нашої східної св. Літургії, бо вірні, а головню священослужителі, не мають східного літургічного духа, Літургії не розуміють і не переживають.

Четвертим руйнуючим чинником є саме такі оточення, в якому нам доводиться жити. Це тиск безбожного світу, конечність пристосуватись до вимог технологічної цивілізації, політичне переслідування або принаймні стеження і різні ворожі нам маніпуляції. Це також впливи латинської Церкви і протестантського світу та їх духовости, якої ми звичайно ані не вміємо розпізнати, ані зрозуміти. Це також впливи ворожих нам філософічних течій лібералізму, комунізму, атеїзму, агностицизму, екзистенціалізму і т. д.

Головними чинниками, що можуть врятувати нашу Церкву, є, річ ясна, насамперед успішна боротьба проти тих чинників, що руйнують нашу Церкву. Далі, розуміння і належна оцінка Української Церкви та її місії, а також українського християнського патріотизму і його належне плекання, як це було накреслене вгорі. Дуже важливим чинником є юридичне завершення кожної з віток нашої Української Церкви, як також братня любов і співпраця між ними на шляху до єдности цілої Української Церкви і всіх християн.

Мені видається, що найважливішим чинником розбудови нашої Церкви є активна, масова, щира і доцільна участь мирян у житті нашої Церкви і їх тісна співпраця з її проводами. У тому треба великої послідовности, далекосяжного плянування, а головне — наукової оцінки нашого оточення і наших дій та потреб. Тому дуже важливими, а то й вирішальними є наші наукові церковні центри, установи, семінарії і монастирі зі східною ментальністю і духом, а також рідні християнські й українські школи.

Деякі українські католицькі Владики покликаються на авторитет Блаженнішого Кардинала Кир Йосифа, щоб ним боронити т. зв. українські католицькі цілоденні школи з англійською мовою навчання. Правдою є, що Бла-

женніший Кардинал Кир Йосиф написав листа до латинських владик Канади і прохав допомогти в створенні цілоденних українських католицьких шкіл. Але також є правдою, що він виразно підкреслив, що ті школи мають бути з українською навчальною мовою, щоб таким чином зберегти нашу Церкву і нарід. Це одинокий випадок, щоб котрийсь із наших владик відважився на такий ясний, можливий до здійснення і рішучий крок.

Тому, що наш Блаженніший Верховний Архиепископ ніколи не афішується і не деклямує про Україну і її Церкву, але дійсно для них працює і живе, ми його не хочемо належно оцінити, а навпаки, дійшли до різного попросту опоганювання, і то на сторінках преси, цього найбільшого і найвизначнішого українського патріота під сучасну пору. Також підтримуємо часто тих, що нищать нашу Церкву, латинізують і англійщать її, не допускають української мови до наших цілоденних шкіл і випускають з тих шкіл тисячі тих, що міняють свій обряд на латинський і офіційно зривають з українством.

Важлива річ також — утримувати широкі міжнародні зв'язки і мати багато щирих приятелів поміж високими Церковними достойниками, що завжди ішли б на руку інтересам нашої Церкви.

7) ЗАКІНЧЕННЯ, АБО ПРО РОЛЮ МИРЯН УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Ролю мирян з'ясував виразно Другий Ватиканський Собор у своїй «Догматичній Конституції про Церкву», що її проголосив Папа Павло VI-ий дня 21-го листопада 1964 року: «37. Миряни, як і всі Христові вірні, мають право користати щедро з духових дібр Церкви, головно з Божого Слова, і помочі зі св. Тайн, від своїх священних пастирів, і їх нехай вони виявляють всі свої потреби і побажання з тою свободою і довір'ям, що личить синам Бога і братам у Христі. Згідно зі знанням, компетентністю і стажем, якими вони відзначаються, мають право, а часом то й обов'язок, висловити свою думку про ті речі, що

відносяться до добра Церкви. Нехай це станеться, якщо цього вимагає потреба, через установи, які для цього утворила Церква, і завжди у правдомовності, відвазі та розсудливості, з пошаною і любов'ю до тих, що з огляду на своє священне завдання заступають особу Христа».

«Миряни, як і всі Христові вірні, нехай швидко сприймають з християнським послухом все те, що священні пастирі, як репрезентанти Христа, установлять у Церкві як учителі й правителі, наслідуючи приклад Христа, що своїм послухом аж до смерти відкрив усім людям блаженний шлях свободи Божих дітей. Нехай вони не пропускають нагод своїми молитвами поручати Богові своїх настоятелів, які в дійсності чувають як ті, що мають здати рахунок за наші душі, щоб вони робили це з радістю, а не зі стогоном (див. ап. Павло, Євр. 13. 17).»

«А священні пастирі нехай визнають і підсиляють гідність і відповідальність мирян у Церкві, нехай радо користуються їх розумною порадою, нехай поручають їх з довір'ям до урядів на службу Церкві і нехай залишать їм свободу і простір до діяння, більш цього — нехай додають їм духа, щоб вони також з власної ініціативи бралися до діла. Нехай з батьківською любов'ю розглядають уважно в Христі почини, зобов'язання і побажання, представлені мирянами. Нехай пастирі уважно визнають законну свободу, що є дана всім у земному місті.

З цього дружнього обміну поміж мирянами і пастирями треба очікувати для Церкви великих дібр: так бо у мирян підсилюється розуміння власної відповідальності, скріплюється швидкість (дії), і легше з'єднуються сили мирян і праця пастирів. Вони ж бо за допомогою досвіду мирян можуть вирішувати точніше і краще як духовні, так і дочасні справи на те, щоб ціла Церква, скріплена всіма своїми членами, могла виконати більш ефективно свою місію для життя світу».

З цього виходить, що на українцях-мирянах лежать великі обов'язки перед їх Церквою, що їх вони мусять виконати. Ось декілька конкретних пропозицій:

1) Вступати масово в церковні організації, оживляти їх, писати на церковні теми, освідомлювати нарід, виносити конкретні резолюції і прохати постійно церковні власті про їх розгляд і проведення в життя.

2) Підтримувати і морально і матеріально всі наші наукові установи і світські організації, щоб вони досліджували, писали і публікували або принаймні цікавились і займали становище до справ Української Церкви.

3) Підтримувати всі Комітети мирян у церковних справах і творити нові при кожній парохії, якщо існуючі церковні організації не зможуть, чи не схочуть, чи попросту зустрінуться з заборонаю займатися справами, що торкаються цілої Церкви.

4) Висунути пропозицію церковним чинникам про створення дослідних центрів чи інститутів у всіх епархіях, що співпрацювали б зі всіма організаціями і науково досліджували б потреби нашої Церкви.

5) Треба створити негайно Комісію для видання творів св. п. Митрополита Кир Андрея Шептицького та інших визначних українських богословів.

6) Наші мистці повинні створити Комісію чи Комітет плекання українського церковного мистецтва, що звітував би нашим Владикам і всьому громадянству про дійсний стан церковного мистецтва, беручи до уваги також кожну Церкву зокрема. Також повинно дійти до створення школи українського церковного мистецтва.

7) Найконечнішим є створення Комітету Української Християнської Єдності і то з репрезентантів усіх віток нашої Церкви, що співпрацювали би зі Секретаріатом для Християнської Єдності в Римі, що його очолює Кардинал Августин Беа, а також зі Світовою Радою Церков.

8) Конечним є також Комітет для справ нехристиян і невіруючих, що мав би співпрацювати зі Секретаріатом для Нехристиян у Римі, що його очолив Кардинал Павло

Марелля, і Секретаріатом для Невіруючих, що його очолив Кардинал Франц Кеніг.

Річ ясна, багато більше є різних потреб і можливостей. Якщо одначе ми хочемо існувати далі як Українська Церква, то мусимо бути чогось варті і робити вклад у скарбницю цілого християнського світу і всього людства. Це в першу чергу мусить відчувати наша молодь і бачити висліди нашої праці. І я свято вірю, що при Божій допомі ми будемо мати успіхи.

Всі миряни, що займаються церковними справами, мусять вистерігатися одної небезпеки, а саме боротьби з Богом поставленою ієрархією. Вони не повинні нічого диктувати ієрархії. Одначе мають право домагатися, щоб усі, включно з ієрархією, додержувалися всіх зобов'язуючих церковних приписів і законів.

Вони мають право боронити все те, що було офіційно рішено, і поборювати все те, що противиться офіційним рішенням і законам. Це, річ ясна, не є тотожне з поборюванням самих осіб ієрархії.

Сама ж ієрархія мусить взяти дуже поважно до уваги всі рішення Другого Ватиканського Собору, а також шанувати і зберігати всі свої власні рішення. Якщо так не буде, то її престиж і духовний вплив малітимуть. А це виходило б на шкоду св. Церкви.

Під сучасну пору, незважаючи на великі чисельні втрати, росте число освічених і неосвічених мирян, що живуть у Церкві і для неї, що знають про її дійсний стан, боліють над ним і працюють над тим, щоб його поправити. Я вірю, що їх число буде постійно рости і що вони зуміють створити те динамічне і творче ядро, що врятує нашу Церкву від заникну.

У Декреті про Апостолят Мирян Другого Ватиканського Собору з дня 18-го листопада 1965 р. читаємо ось що: «Вони (тобто миряни) повинні розвивати постійно зростаючу оцінку своєї власної епархії, своєрідною клі-

тиною якої є парохія, вони повинні бути завжди готові на запрошення свого пароха до участі в епархіяльних проєктах. В дійсності, щоб задовольнити потреби міст і сільських околиць, вони не повинні обмежувати свою співпрацю парохіяльними чи епархіяльними границями, але повинні поширити їх до міжепархіяльних і міжнародних обштів. Це стає щораз більш конечним, бо постійний зріст рухомости населення, взаємовідношення і засоби комунікації не дозволяють якомусь секторові спільноти залишитись замкненим самим у собі. Вони мусять займатися потребами Божого люду, що є розсіяний по всьому світі».

З того декретального тексту впливають дві заваги: **перша**, що мій опис універсальної місії нашої Церкви не був виявом манії величі, але потребою нашого часу, і то як для нас, так і для цілого християнського світу, а **друга**, що потреба існування різних комітетів є потверджена духом сучасного християнського змагу за обнову в Церкві, а тому вони є Божим і святим ділом.

